

*Село живе, коли сміються діти,
Коли у травах пломеніють квіти,
Коли пшениці завітчають поле,
Коли живе, працює рідна школа.*

В Україні дуже багато шкіл. Кожна школа унікальна по-своєму: має власну місію, літопис, творчі здобутки.

У сільській місцевості роль школи годі переоцінити. Школа – серце села, – кажуть у народі, і це далеко не метафоричне перебільшення. Сільська школа порівняно з міською більше вкорінена в громаду, і в цьому глибокий сенс збереження самого села, та навіть більше – гарантія такого збереження. З іншого боку, доля сільської школи залежить від місцевої громади. Тому налагодження співпраці громади і сільської школи – одна з найактуальніших проблем української освіти.

Перші відомості про школу у с. Москалівка можна прочитати у документі «Ведомости о церкви св. Димитриевской, состоящей Кременецкого уезда Волынской епархии в селе Москаливка за 1920 год». У документі зазначено, що школа в селі існує з 1850 року. У 1991 році розпочалося будівництво нового приміщення, що велось на місці старої школи. Але, на жаль, робота затягнулася і учні змушені навчатися у пристосованій будівлі, яку, з часом, було оснащено і навчання продовжується тут і по даний час.

У 2010 році Москалівській загальноосвітній школі I–II ступенів офіційно був наданий статус – громадсько- активна. Саме наша школа стала першою громадсько- активною школою у Лановецькому районі.

Громадсько-активна школа – це звичайна школа, де є:

- Спільні переконання щодо освіти як процесу, що відбувається впродовж усього життя і повинен бути доступний для кожного члена громади, незалежно від його/її віку;
- Спільні переконання щодо виходу школи із своєї традиційної ролі та бачення її доступності протягом семи днів на тиждень, участі в управлінні інших членів громади, доступності шкільних ресурсів для всіх членів громади;
- Спільний голос у визначенні потреб та ресурсів громади;

- Можливість для батьків бути залученими до процесу прийняття рішень щодо якості освіти для їхніх дітей та участі у житті школи;
- Визнання ролі усіх членів громади в освіті та розвитку громади, покращенні життя для кожного члена громади.

У грудні 2010 року Москалівська загальноосвітня школа I-II ступенів була одним із делегатів, які представляли громадсько-активні школи Тернопільщини на Всеукраїнській конференції громадсько-активних шкіл: «Громадсько-активні школи в Україні: діалог партнерства» у м. Києві. Ця конференція проходила в рамках Програми «Школа як осередок розвитку громади».

Ми були учасниками навчально – практичного тренінгу: «Створення та розвиток громадсько-активної школи» (2010 рік); круглого столу «Школа та громада: діалог партнерства» (2010 рік); навчально – практичного тренінгу «Міжнародні стандарти якості діяльності громадсько-активної школи» (2012 рік).

Освітньо–культурний комплекс «Школа – соціокультурний центр села» був створений у 2007 році. До нього входять: Москалівська сільська рада, Москалівська загальноосвітня школа I–II ступенів, Будинок культури с.Москалівка, амбулаторія загальної практики сімейної медицини, сільські бібліотеки сіл Москалівка та Плиска, садочок «Сонечко» с.Москалівка та Плисківська школа I ступеня, мистецько – краєзнавчий музей Івана Марчука.

Головою координаційної ради «Школа – соціокультурний центр села» є сільський голова Василь Дмитрович Мартинюк.

Школа стала освітньо – культурним центром для осіб будь – якого віку, вона відкрита для кожного цілий день.

Вона, як освітньо – культурний центр на селі, сьогодні задовольняє запити громади в різних сферах суспільного буття.

Навчання та виховання підростаючого покоління є головним завданням школи. За останні десять років, у період розбудови демократичного суспільства та утвердження гуманістичних принципів співжиття, школа об’єктивно перетворилася на центр громадського життя.

Яскраве місце серед ланок «Школа – соціокультурний центр села» посідає

мистецько – краєзнавчий музей Івана Марчука. Керівником музею є Галина Мефодіївна Поплавська – людина, яка приклала чимало зусиль для того, щоб музей став відомим не лише на території сільської ради чи району, а далеко за їх межами.

Найцінніше в людини – життя. Це багатство, дароване вищими силами. І всі мріють, щоб воно було щасливим та красивим. Та мрії буває замало, до неї потрібно додати здоров'я і дбайливе ставлення до нього. Здоров'я не дається назавжди, не є постійним і незмінним. Воно потребує турботи протягом усього життя.

Для забезпечення охорони здоров'я населення, працює амбулаторія загальної практики сімейної медицини, яку очолює головний лікар Романа Михайлівна Бідна. На допомогу односельчанам завжди приходять фельдшер Ольга Павлівна Віннічук.

Бібліотека - центр спілкування і духовності. Без неї неможливо сьогодні уявити навчання і виховання, адже весь навчальний і виховний процес у школі починається саме з бібліотеки. Бібліотека - найважливіше і найперше джерело інформації.

На території Москалівської сільської ради працює дві бібліотеки: в селі Москалівка, яку очолює Валентина Степанівна Ваврійчук, і в селі Плиска, яку очолює Галина Степанівна Семенюк.

На території Москалівської сільської ради працює дитячий садочок «Сонечко», завідуюча Галина Петрівна Бобелюк. Педагогічний колектив садочка працює над основним завданням: збереження та зміцнення здоров'я дітей, загартування, підвищення фізичної та розумової працездатності.

У школі I ступеня села Плиска, директор Надія Миронівна Стасюк, колектив школи працює над створенням сприятливих умов для плідної співпраці вихователів дошкільних груп і вчителів, що спонукають до творчої діяльності учнів.

Активним учасником життя громади є Будинок культури. Очолює цей заклад Любов Іванівна Гутей. Підтримуючи народні звичаї та традиції працівниками будинку культури спільно з сільською громадою проводяться народні свята та

забави.

Сьогодні наша школа надає учням не тільки певні знання, уміння та навички, а й виховує соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Саме у школі учні отримують знання, що надалі дозволять їм орієнтуватись у безлічі співтовариств і робити правильний вибір, тому що вже у шкільному віці формується громадській світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів активної громадської позиції. Мікросередовище школи ми намагаємося сполучити з реальною дійсністю навколо школи. Громадсько-активна школа не відгороджує учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадського виховання не тільки учнів, а й усіх учасників освітнього процесу. У результаті йде комплексна система виховання громадянина не тільки у школі, а й поза її межами.

Всі процеси, які проходять в рамках нашого закладу, ми поділяємо на три напрямки: демократизація школи, партнерство і волонтерство.

Демократизація школи передбачає:

- включення принципів і процесу демократії у навчально–виховний процес;
- освіта для і через досвід;
- розвиток активної громадянської позиції;
- відкритість і співпраця, наголос на розвиток, спілкування і обмін ідеями.

Партнерство школи і місцевої громади:

- спрямовує ресурси школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації і самоуправління;
- розвиває у школі та громаді традиції і практику громадянської активності;
- вже сьогодні створює на місцевому рівні реальні структури громадянського суспільства і гарантує їхній стабільний розвиток.

Співпраця з партнерами сьогодні вийшла на якісно новий рівень. Між партнерами будуються відносини на взаємовигідних умовах. З'являється визнання через успіхи, яких досягають члени громади, через підтримку школи.

Нашими партнерами є керівники приватних підприємств,

сільськогосподарських, фермерських господарств: Макодрай Іван Петрович, Сандій Віталій Йосипович, , які стали органічною складовою шкільного життя.

У такій співпраці народжується почуття спільності, де кожний чітко усвідомлює, що нам ніхто нічого не зробить, крім нас самих. Кожен член громади усвідомлює відповідальність за все, що діється в селі, в районі. У державі народжується нова генерація людей.

Волонтерство:

- добровільний вибір, який відображає особистісні погляди і позиції;
- активна участь громадян у житті суспільства;
- покращення життя і особистісного розвитку;
- сприяння більш збалансованому економічному і соціальному розвитку.

Сила трьох компонентів програми демократизація школи, партнерство і волонтерство – полягає у їх спрямованості.

У результаті роботи за моделлю «Школа – соціокультурний центр села» ресурси школи використовуються ефективніше в інтересах всіх мешканців громади. Працюючи над проблемою : «Роль громадсько –активної школи в сучасних процесах розвитку освіти», можна підвести підсумок зробленого:

1. Завдяки волонтерській діяльності батьків, спонсорів (І.С.Марчук) учні та вчителі школи кожного року проводять екскурсії в м. Київ та Канів.
2. Районний семінар заступників директорів шкіл району. Представлення діяльності ГАШ – «Школа як осередок розвитку громади».
3. Спільна участь школи та громади у проекті ООН «Місцевий розвиток орієнтований на громаду». (В результаті проведено заміну вікон і дверей в школі , дитячому садку, сільській бібліотеці та ФАПі.)
4. Відкрито кімнату – музей народного художника України І.С.Марчука.
5. Систематично проводяться екскурсії в кімнаті – музеї для учнів та вчителів шкіл району та області, жителів села.
6. Участь громади у проведенні позакласних заходів.
7. За результатами моніторингу проведеного районним відділом освіти серед шкіл I – II ступенів зайнято: 2010 рік – I місце, 2011- II місце.
8. Проведення заходів екологічного спрямування в школі та з громадою (Озеленення села, знищення стихійних смітників, звернення до сесії сільської ради, виступи агітбригади «Еколог», участь у обласному еколога – краєзнавчому проекті «Твій рідний край», екологічному «Юнь Тернопілля – за чисте довкілля».

Наша школа завжди була і є активним учасником життя сільської громади. Наші вихованці та педагоги не були байдужі до культурно – освітнього життя села. І підтвердженням цього є проведення таких заходів:

День самоврядування ; свято «На світі кращої немає, такої осені як в нас»; свято бабусь; Веселий ярмарок; КТС «Сходінками веселкового зростання або палітра життєвих цінностей»; КВК «Час професіонала»; виступи агітбригад «Еколог» та «Сонячні зайчики»; Акції «Милосердя», «Затишок»; свято «Бібліотека, яку я люблю»; День захисту дітей; День Перемоги; День села; районне козацьке коло; святкування річниці з дня народження Івана Марчука; Шевченківські дні у школі; козацькі розваги.

Колектив Москалівської ЗОШ І – II ступенів розуміє, що для цілеорієнтованого розвитку школи як громадсько-активної необхідно здійснювати відстеження змін у кожній її складовій. Протягом 2012 року здійснювався моніторинг якості діяльності закладу як громадсько-активної школи. Основою дослідження стало проведення самооцінки діяльності школи, що має на меті перегляд можливостей закладу, оцінювання та визначення його досягнень.

Діяльність ГАШ, ефективність залучення громади до освітнього та управлінського процесів можливо визначити за допомогою міжнародних стандартів, які розроблені Всеукраїнським фондом «Крок за кроком».

Стандарти громадсько-активних шкіл охоплюють такі сфери :

1. *Лідерство.* Розвиток і покращення діяльності школи залежить від сильної команди, яка об'єднана спільним баченням, цінностями у досягненні мети школи. Ефективний керівник забезпечує працівників усіма необхідними ресурсами, можливостями та підтримкою для проведення діяльності високої якості.

2. *Партнерство.* Ефективна ГАШ спрямовує свою діяльність на розвиток партнерських стосунків з установами, що є на території громади. Такі стосунки забезпечують гармонійну роботу різних установ з дітьми, їхніми сім'ями та місцевою громадою, забезпечують тісну співпрацю та підтримку один одного.

3. *Соціальна інклюзія.* Однією з найкращих рис ГАШ є створення умов та можливостей навчання для всіх дітей і дорослих, не зважаючи на їхнє походження, релігійні віросповідання, етнічний та соціальний статус, стан здоров'я тощо.

Важливою місією таких шкіл є забезпечення учнів рівним доступом до навчання та сприяння створенню навчальної атмосфери у класі, вільної від упереджень та стереотипів, а також реалізації програм, доступних для всіх членів громади.

4. *Послуги.* ГАШ є центральним ресурсним центром у місцевій громаді й надає їй певні послуги, які визначені відповідно до потреб мешканців. Послуги надають підтримку сім'ям та можливості для навчання дорослих. Школа може самостійно впроваджувати послуги та залучати до їх реалізації інші установи на території школи або громади.

5. *Волонтерство.* ГАШ заохочує учнів брати активну участь у житті громади. Це допомагає їм реалізувати навчальні ситуації, розглянуті у класі, в реальному житті. Волонтерство розвиває в учнів почуття довіри та поваги до мешканців громади та забезпечує важливу умову розвитку дитини – її співпрацю з іншими членами громади, а не тільки з батьками і вчителями. ГАШ залучає до волонтерства не лише дітей, а й їх батьків та членів громади.

6. *Навчання впродовж усього життя.* Навчання впродовж усього життя є важливим елементом для всіх людей, які реагують на зміни і слідкують за швидким розвитком сучасного світу. Для учнів важливо розуміти, що навчання – це процес, який відбувається впродовж усього життя, а школа – не є єдиним місцем для навчання. Прикладом цього повинні бути дорослі, які показують, що навчання може бути не лише задля роботи, а й задля задоволення.

7. *Розвиток громади.* ГАШ – це школа, яка сприяє розвитку громади. У деяких країнах школа є важливим каталізатором змін та процвітання у своїй місцевості, в інших цю місію виконують інші установи. Індикатором таких шкіл є те, що вони є місцевими лідерами розвитку громади. У цьому випадку вони допомагають громадським групам застосовувати всі свої сили при виконанні завдань, залучати до цього громадськість та надавати послуги місцевому населенню.

8. *Залучення батьків.* Добре відомо, що учні навчаються краще, якщо їхнє навчання підтримують батьки. Усім батькам слід знати потреби розвитку дитини та якнайкраще забезпечити навчальне середовище вдома. Для цього необхідна активна співпраця між батьками та вчителями. ГАШ надає можливість для батьків

бути залученими до процесу прийняття рішень щодо якості освіти їх дітей та участі у житті школи.

9. Шкільна культура. Важливим елементом ГАШ є те, що вони відкриті та сприятливі до змін. В основі навчальних методів таких шкіл лежать демократичні цінності. Працівники школи роблять усе можливе, аби знайти кращі способи розкриття потенціалу у дітях, в їхніх сім'ях і всіх членах громади. Шкільна культура полягає у тому, аби розвинути бажання учнів бути інноваційними, творчими та активними у житті навчального закладу.

Стандарти є засобами самооцінювання. Вони можуть бути використані як діючими громадсько-активними школами для покращення своєї діяльності, так й іншими школами, які мають бажання працювати як громадсько-активні.

Проведення самооцінки своєї діяльності, як того вимагають міжнародні стандарти ГАШ, може стати ключовим елементом створення сильної та ефективної позиції школи. Цей процес складається з перегляду своїх можливостей, оцінювання та визначення досягнень.

Кожен стандарт характеризується показниками (індикаторами), оцінюється за шкалою 1-4 та визначає рівень розвитку ГАШ: 1 – відсутність розвитку; 2 – початковий рівень; 3 – сильна позиція; 4 – відмінні результати.

Процедура проведення оцінювання якості діяльності ГАШ передбачає ретельну підготовку: з представниками громади заздалегідь здійснюється обговорення стандартів та показників, визначається день проведення оцінювання, запрошуюються учасники процедури оцінювання.

В самооцінюванні діяльності Москалівської ЗОШ як громадсько-активної школи брали участь 9 учасників, серед яких – учні, вчителі, батьки, мешканці громади, представники місцевого самоврядування, громадських організацій. (Директор школи, сільський голова, бібліотекар, голова ради школи, фельдшер, заступник директора з НВР, вчитель математики, член батьківського комітету, учениця, голова учнівського комітету).

Пропонуємо ознайомитися з результатами оцінювання відповідно до показників стандартів .

1 = найвищий пріоритет 2- пріоритет цей рік 3 = пріоритет наступний 4 = задоволеність роботою

Загальна картина	1	2	3	4
Лідерство			X	
Партнерство			X	
Соціальна інклюзія		X		
Послуги			X	
Волонтерство				X
Навчання впродовж усього життя			X	
Розвиток громади			X	
Залучення батьків			X	
Шкільна культура				X

Проведення самооцінювання у школі, залучення до нього не тільки вчителів, батьків, учнів, а й незалежних членів громади показало всім, що діяльність школи багатогранна та змістовна. Вона направлена на вирішення не тільки навчально-виховних проблем, а й на вирішення проблем громади разом з громадою. Стандарти якості діяльності громадсько активної школи є інструментом для самоаналізу якості діяльності ГАШ. Визначені стандарти самооцінки є основою для розробки плану дій розвитку громадсько-активної школи. Пріоритетом діяльності в поточному навчальному році мають стати стандарти, показники яких отримали «2» бали за шкалою оцінювання.

Відповідно до аналізу результатів оцінювання діяльності Москалівської ЗОШ І – ІІ ступенів визначено першочергові завдання: активізувати роботу з громадським сектором та зацікавленими організаціями; здійснити ґрунтовний аналіз потреб громади; проведення моніторингу та оцінки послуг на базі школи; пошук можливостей використання потенціалу громади як ресурсу для навчання.

Аналіз діяльності громадсько-активних шкіл сприяє усвідомленню її соціально-педагогічних можливостей. Адже вся система тісного взаємозв'язку «школа – спільнота», яка впливає з гармонійної єдності інтересів суспільства й громадянина, покликана змалку виховувати найблагородніші почуття Людини і Громадянина.

Всі заходи, які ми проводимо свідчать про те, що наша школа обрала вірний шлях для досягнення обраної мети. І наше завдання – виховати гармонійно - розвинуту особистість, свідомого громадянина своєї країни і максимально розкрити таланти кожної дитини через спільну роботу школи та громади.